

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

Informovanost žáků druhého stupně základních škol v Třeboni o
fyzickém násilí páchaném na dětech

Vedoucí práce: Mgr. David Urban, Ph.D.

Autor práce: Radka Kaiseršatová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Kombinované studium

Ročník: třetí

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

28. března 2010

.....
Radka Kaiseršatová

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Davidu Urbanovi, Ph.D.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	6
1 SOUČASNÝ STAV	8
1.1 Tělesné týrání dítěte jako pojem	8
1.1.1 Tělesné týrání aktivního charakteru	9
1.1.2 Tělesné týrání pasivního charakteru	10
1.2 Pojem syndrom CAN	11
1.2.1 Právní ochrana a pomoc dětem	13
2 POSKYTOVÁNÍ INFORMOVANOSTI PROSTŘEDNICTVÍM PREVENCE	16
2.1 Poskytování informovanosti prostřednictvím primární prevence	16
2.1.1 Poskytování informovanosti prostřednictvím primární prevence v rámci České republiky	16
2.1.2 Poskytování informovanosti prostřednictvím primární prevence v rámci Jihočeského kraje	17
2.1.3 Poskytování informovanosti prostřednictvím primární prevence v rámci základních škol v Třeboni	18
2.2 Sekundární prevence fyzického násilí v rámci Jihočeského kraje	19
3 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZA	21
3.1 Cíl práce	21
3.2 Hypotéza	21

4	METODIKA	22
4.1	Metodika	22
4.2	Charakteristika výzkumného souboru	22
4.3	Způsob vyhodnocení a prezentace dat	23
5	VÝSLEDKY	24
5.1	Výsledky dotazníků, určené žákům druhého stupně dvou základních škol v Třeboni	24
6	DISKUZE	37
	ZÁVĚR	41
	Seznam použitých zdrojů	42
	Seznam příloh	45
	Přílohy	46

Úvod

V bakalářské práci se zabývám problematikou tělesného týrání dětí. Toto téma mě velmi zajímá a to ve vztahu k mé profesi pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Dalším důvodem, proč jsem zvolila uvedené téma bylo, že jsem chtěla zjistit, jaká je informovanost o tomto jevu u žáků druhého stupně na dvou základních školách v Třeboni a zda se s tělesným týráním již setkali.

Tělesné týrání dětí aktivního i pasivního charakteru je jednou z forem syndromu CAN, obecně označovaném jako Child Abuse and Neglect. Tělesné týrání je nejpodrobněji prozkoumaným jevem v rámci syndromu CAN, a to z toho důvodu, že je nejlépe prokazatelný, má viditelné následky.

Bakalářskou práci jsem napsala na základě podkladů z odborné literatury, tudíž je prací teoreticko-praktickou. Stěžejní literaturou pro vznik uvedené práce byla publikace Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě od Jiřího Dunovského, Zdeňka Matějčka, Zdeňka Dytricha a kol., Sociální pediatrie od Jiřího Dunovského a závazné dokumenty Jihočeského kraje s tematikou prevence tělesného týrání, jako je například Strategie prevence rizikového chování Jihočeského kraje na období 2010-2011.

Na úvod teoretické části této práce vysvětluji pojem tělesné týrání dětí, popisuji jeho další dělení. Dále je nutné v této práci popsat syndrom CAN, jak uvádím v podkapitole č. 1.2, jeho formy, způsoby vzniku, výskyt syndromu CAN jako celku, a to z toho důvodu, že tělesné týrání je právě jednou z forem syndromu CAN. Domnívám se, že je vhodné se ve vztahu k mému tématu se syndromem CAN seznámit jako s celkem. V následující podkapitole s názvem „Právní ochrana a pomoc dětem“ se podrobněji zabývám legislativou, která je ve vztahu k tělesnému týrání dětí důležitá, protože zajišťuje pomoc dětským obětem tělesného týrání. Vzhledem k níže uvedenému cíli mé práce se v kapitole číslo 2, která má název „Poskytování informovanosti prostřednictvím prevence“, zabývám právě informovaností dětí o tělesném týrání.

Cílem bakalářské práce je zjistit, zda jsou žáci druhého stupně základních škol v Třeboni informováni o fyzickém násilí ve věkovém rozmezí 12 až 15 let. Pro získání výsledků jsem použila kvantitativní šetření, při kterém byl použit

anonymní dotazník. Dotazník vyplňovali žáci dvou základních škol v Třeboni. Základní školy Třeboň, Na Sadech 395 a Základní školy Sokolská, Třeboň. Právě tyto jediné dvě základní školy projevily zájem o zpětnou vazbu, která spočívala v informování žáků o fyzickém násilí páchaném na dětech.

1 Současný stav

Tělesné týrání je jednou z forem syndromu CAN. V následující kapitole se budu podrobněji zabývat touto problematikou, avšak považuji za důležité uvést i nejdůležitější informace týkající se syndromu CAN jako celku.

1.1 Tělesné týrání dítěte jako pojem

Tělesné týrání dítěte, též označované jako fyzické násilí páchané na dítěti, je jevem nejvíce prozkoumaným a nejvíce popsáným. Je to z toho důvodu, že fyzické týrání má viditelné následky. Tělesné týrání nejčastěji probíhá za uzavřenými dveřmi rodiny, respektive domácnosti, která je relativně uzavřeným sociálním systémem. Do rodiny nemůže nikdo z venčí jen tak zasáhnout, rodina je soukromé území, a proto právě rodina vytváří vhodné podmínky pro rozvoj násilí.¹

Špeciánová (2003) tělesné týrání definuje následovně: „*Tělesným týráním je fyzické zranění dítěte či selhání při jeho prevenci nebo fyzické utrpení dítěte, včetně úmyslné otravy anebo udušení, pokud existuje konečný důkaz, či důvodné podezření, že bylo spácháno vědomě nebo mu vědomě nebylo předem zabráněno*“.²

V roce 2008 proběhla Českou republikou zpráva, že tehdejší ministryně pro lidská práva Džamila Stehlíková chce Výboru pro lidská práva předložit návrh na úplný zákaz fyzického trestání.³

Domnívám se, že přiměřené tělesné tresty jako výchovný prostředek, jsou v některých případech opodstatněné. Ale nic by se nemělo přehánět, rodiče by se měli snažit výchovné problémy řešit více psychologicky a v klidu, než sáhnout po vařečce a způsobit tak dětem bolest. Avšak hranice mezi trestem a týráním je obtížně rozpoznatelná. Lovasová a Schmidová (2006) ve své publikaci *Tělesné tresty* uvádí následující: „...*tělesné trestání dětí se stává*

¹ Srov. ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krizová intervence pro praxi*. s. 105.

² ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. s. 20.

³ Srov. ŠŤASTNÝ, O. *Ministryně Stehlíková navrhuje zákaz pohlavků a facek dětem*. MF Dnes, posl. aktualizace 7. 3. 2008 [cit. 23. 1. 2010]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/ministryne-stehlikova-navrhuje-zakaz-pohlavku-a-facek-detem-pru-/domaci.asp?c=A080306_211041_domaci_dp.

*tělesným týráním tehdy, je-li trest prováděn za pomoci předmětů nebo na citlivou část těla nebo když po ranách zůstávají na těle stopy.*⁴

Tělesné týránění má aktivní a pasivní charakter. Nejdříve se zaměřím na tělesné týránění aktivního charakteru.

1.1.1 Tělesné týránění aktivního charakteru

Dunovský (1995) tělesné týránění aktivního charakteru definuje následovně: „*Tělesné týránění a jejich zneužívání aktivní povahy zahrnuje všechny akty násilí na dítěti. Patří sem záměrné opomenutí v péči o dítě, které vyúsťuje v jeho poranění nebo smrt*“.⁵ Právě Dunovský podle mého názoru nejpodrobněji tento jev v rámci syndromu CAN nejlépe popsal.

Tělesné týránění aktivní povahy zahrnuje všechny akty fyzického násilí dospělého na dítěti. Zahrnuje tělesné týránění s následným poraněním a tělesné týránění dětí, jež nemá bezprostřední známky tělesného poranění. Nejčastějším obdobím, kdy je dítě týráno, je období raného dětství. Právě tělesné týránění aktivní povahy vychází z nepřiměřeného tělesného trestání dětí, které velmi lehce přechází do týránění. Hranice mezi trestem a týráněním je velice těžce zjistitelná, jak již v úvodu této kapitoly uvádím. Mezi následná poranění jako důsledek tělesného týránění dítěte patří například pohmoždění tkání, kam je zahrnuta, lidově řečeno, modřina, dále otisk ruky nebo jiného předmětu.⁶ V případě, že dojde ke smrti týraného dítěte, je nejčastější příčinou smrti poranění hlavy.⁷

⁴ LOVASOVÁ, L., SCHMIDOVÁ, K. *Tělesné tresty dětí*. s. 10.

⁵ DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. s. 41.

⁶ Srov. tamtéž, s. 41

⁷ Srov. RAMEŠOVÁ, M., ŠULEŘOVÁ, K., VLÁŠKOVÁ, L., VOLFOVÁ, I. Komplexní přístup k problematice syndromu CAN. In VELEMÍNSKÝ, M., STUDENOVSKÝ, P. *Rukověť pro poskytovatele a zadavatele sociálních služeb v oblasti problematiky dětí a mládeže*. s. 191 – 193.

1.1.2 Tělesné týrání pasivního charakteru

Čírtková, Vitoušová a kolektiv (2007) ve své publikaci uvádějí, že „...*pasivní formou týrání se rozumí nedostatečné uspokojování životních potřeb*“.⁸

Dunovský a kolektiv (1995) uvádějí, že jako tělesné týrání pasivní povahy lze považovat poruchu v prospívání dítěte neorganického původu, dále nedostatek zdravotní péče, vzdělání a výchovy a nedostatek přístřeší či ošacení. Porucha v prospívání dítěte neorganického původu se vyskytuje ve zchudlých a společensky málo přizpůsobivých rodinách. Tato porucha se vyznačuje zejména nedostatečnou výživou, co do kvality ale i kvantity. Za nedostatečnou zdravotní péči považujeme odmítání zdravotní péče a to vědomé odmítání. Do této kategorie lze také zahrnout odpírání preventivní péče a to zejména očkování. Nedostatky ve vzdělávání a výchově dětí jsou velice rozšířené v rozvojových zemích, kde se vyskytuje negramotnost, i přes to, že jedním z významných práv dítěte je právo na vzdělání. Za nedostatek přístřeší a ošacení je považováno nezabezpečení domova, vhodných životních podmínek a nedostatečná pozornost k nepříznivým vlivům ohrožující zdraví a život dítěte.⁹

Týrané dítě není zpravidla schopno samo upozornit, že je obětí tělesného týrání a tím si přivolat pomoc. Týrané dítě velice často své rodiče bezmezně miluje a to, že ho rodiče tělesně týrají, si vysvětluje tím, že si to asi zaslouží. Přece rodiče mají rádi své děti, děti přeci nemohou být svým rodičům lhostejné. A proto vinu hledají u sebe a ne u rodičů. A právě tímto svým milujícím chováním k rodiči velice často dochází ke zmatení státních orgánů, které se snaží rozpoznat, zda jde o tělesné týrání či nikoliv.¹⁰

Oběti tělesného týrání se musí celý svůj život potýkat s následky fyzického týrání, to znamená s nízkým sebevědomím a sebehodnocením, se slabou sebedůvěrou a nedostatečnou sebeúctou. V dospělosti mívají pocit bezvýznamnosti, objevuje se ztráta schopnosti přiměřené sociální orientace a s tím

⁸ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠKOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. S. 52.

⁹ Srov. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. s. 59 - 63.

¹⁰ Srov. *Fond ohrožených dětí* [online]. Praha: Fond ohrožených dětí, posl. úpravy 25. 3. 2010 [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na WWW: <<http://www.fod.cz>>.

spojené potíže v mezilidských vztazích. Avšak je zde také druhá stránka věci a to taková, že dítě, které je týrané, si může tento způsob života přenést do své dospělosti a své potomky také týrat. Nejlépe tento transgenerační přenos charakterizuje slovní spojení „týraní týrají“.¹¹

1.2 Pojem syndrom CAN

Syndrom CAN, obecně označován jako Child Abuse and Neglect, je definován jako „... soubor nepříznivých příznaků v nejrůznějších oblastech stavu a vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti, v rodině především. Jsou výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti, způsobeného nebo působeného nejčastěji jeho nejbližšími vychovateli, hlavně rodiči. Jejich nejvyhraněnější podobou je úplné zahubení dítěte“.¹²

Vždy, když pomyslím na syndrom CAN, napadne mne otázka, kdo dokáže ublížit ať už jakýmkoli způsobem dítěti a proč jim nejčastěji ubližují jejich vlastní rodiče. Mezi odborníky se ujal již slogan, že týrané dítě je týrající rodič.

Existují dva způsoby vzniku syndromu CAN, pasivní a aktivní. Aktivní způsob se vyznačuje tím, že dítě nedostává to, co potřebuje a je zjevně zanedbáváno ve všech možných složkách. Druhým způsobem je pasivní způsob vzniku, který se vyznačuje tím, že dítě naopak dostává něčeho zbytečně mnoho.

Mezi děti, které jsou nejčastěji vystavovány syndromu CAN, patří například děti neklidné, hyperaktivní, impulsivní, dále děti trpící lehkou mozkovou dysfunkcí, děti labilní a také často děti, které nesplňují představy rodičů.

V této kapitole je nezbytné uvést znaky nejvíce ohrožených rodičů, u kterých se rozvine syndrom CAN, a to z toho důvodu, aby byly patrné souvislosti mezi jednotlivými znaky. Patří sem rodiče s osobními problémy či neúspěchy v práci, dále například nevěra jednoho z partnerů, alkoholismus a drogy. Souhrnně lze říci,

¹¹ Srov. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠKOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2007, s. 51. ISBN 978-80-247-2014-2.

¹² DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995, s. 15. ISBN 80-7169-192-5.

že spouštěčem fyzického či psychického týrání dětí může být jakákoliv situace, jakýkoliv problém.¹³

Z výsledků celosvětových výzkumů je patrné, že syndromem CAN je zasaženo 1-2% dětí v rozmezí věku 0-15. V České republice toto procento představuje 20 až 40 tisíc dětí. Ročně jsou v České republice odhaleny 2 tisíce případů. Přesnější určení jejich počtu však není úplně možné, protože celá řada případů není odhalena. A proto musí být kladen důraz na informovanost laické i odborné veřejnosti o tomto krajně nepřizpůsobivém fenoménu.¹⁴

V průběhu posledních 10ti let došlo k nárůstu odhalených případů, a to 4krát více fyzicky týraných a 12krát více psychicky týraných dětí. Tento nárůst odhalených případů je přisuzován k vyšší náročnosti života v současné společnosti a také ke zlepšení osvěty týkající se rozpoznání syndromu CAN.

Jak již výše uvádím, tělesné týrání dítěte je jednou z forem syndromu CAN. Mezi další formy syndromu CAN patří psychické týrání, zanedbávání, sexuální zneužívání a zvláštní formy syndromu CAN, kam zahrnujeme Münchhausenův syndrom v zastoupení, systémové zneužívání dětí, dále systémové týrání, rituální zneužívání a sexuální turismus.¹⁵

Výše uvedené formy syndromu CAN mají společný znak, a to, že dochází k ubližování dětem, že dítě psychicky či fyzicky trpí a je narušen jeho řádný vývoj.¹⁶

¹³ Srov. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995, s. 15. ISBN 80-7169-192-5.

¹⁴ Srov. DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie*. s. 237.

¹⁵ Srov. RAMEŠOVÁ, M., ŠULEŘOVÁ, K., VLÁŠKOVÁ, L., VOLFOVÁ, I. Komplexní přístup k problematice syndromu CAN. In VELEMÍNSKÝ, M; STUDENOVSKÝ, P. *Rukověť pro poskytovatele a zadavatele sociálních služeb v oblasti problematiky dětí a mládeže*. s. 191 – 193.

¹⁶ FUNKOVÁ, L. *Syndrom CAN* [online]. Brno : 2009, Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta [cit. 7. 2. 2010].
Dostupné na WWW: <is.muni.cz/th/165895/pravf_m/?lang=en>.

1.2.1 Právní ochrana a pomoc dětem

V této kapitole bych se ráda zaměřila na právní ochranu a pomoc dětem, které jsou obětí fyzického násilí.

Problém fyzického násilí není jen specifikem České republiky, ale vyskytuje se ve všech zemích světa. Aby byla pomoc dětským obětem fyzického násilí účinná, správná, je důležité využívat všechny právní normy týkající se tohoto jevu. I přes využití všech právních norem, je zapotřebí pro úspěšné vyřešení problému a dokonalou ochranu dětí před fyzickým násilím, aby se na řešení fyzického násilí páchaném na dětech podílel multifunkční tým, který se skládá z odborníků na danou tematiku – zdravotníci, pedagogové, sociální pracovníci, soudci, policisté a zejména veřejnost, která nebude lhostejná a v případě zjištění fyzického násilí na dětech, vše včas oznámí. „*S účinností od 1. 1. 1994 platí ohledně trestného činu týrání svěřené osoby oznamovací povinnost, jakož i povinnost překazít jeho páchání*“.¹⁷ V rámci sjednocení péče o dětské oběti fyzického násilí, se připravuje registr dětských úrazů, který bude poskytovat data o úmyslných úrazech způsobených fyzickým násilím na dětech.¹⁸

Mezi mezinárodní dokumenty dotýkající se fyzického násilí páchaném na dětech bezesporu patří dokumenty OSN a to Deklarace práv dítěte, která byla přijata v roce 1959 a Úmluva o právech dítěte z roku 1989. V deklaraci práv dítěte je uvedeno, že „*dítě požívá zvláštní ochrany. Zákon a zvláštní opatření necht' mu poskytují příležitost i prostředky k tomu, aby se mohlo rozvíjet fyzicky, duševně, morálně, duchovně a sociálně zdravým způsobem a v podmínkách svobody a důstojnosti. Nejvyšším měřítkem zákonodárné činnosti v této oblasti je zájem dítěte.*“¹⁹

V Úmluvě o právech dítěte z roku 1989 je uvedeno, že „*státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, učiní všechna potřebná opatření k tomu, aby dítě bylo chráněno před všemi formami diskriminace nebo trestání, které vyplývají*

¹⁷ *Fond ohrožených dětí* [online]. Praha: Fond ohrožených dětí, posl. úpravy 25. 3. 2010 [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na WWW:<<http://www.fod.cz>>.

¹⁸ Srov. *STOP násilí na dětech* [online]. Praha: Vláda České republiky, posl. úpravy 7. 5. 2009 [cit. 7. 2. 2010]. Dostupné na WWW:<<http://www.stopnasilinadetech.cz>>.

¹⁹ *Deklarace práv dítěte* [online]. © 2009, posl. aktualizace 25. 3. 2010 [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné z WWW:<http://vlada.cz/assets/tema/Charta_detskyh_prav.pdf>.

*z postavení, činností, vyjádřených názorů nebo přesvědčení jeho rodičů, zákonných zástupců nebo členů rodiny“.*²⁰

Do mezinárodních dokumentů též patří Doporučení Rady Evropy č. R 17 (79) a R 41 (85) o ochraně dětí před špatným zacházením nebo násilím.

Mezi vnitrostátní právní předpisy, týkající se mimo jiné fyzického násilí páchaném na dětech, lze například zařadit Listinu základních práv a svobod, zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní a ochranné výchovy, zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, a podobně. Do vnitrostátních právních předpisů lze taktéž zařadit „Národní koncepci rodinné politiky“, dále „Koncepci péče o ohrožené děti“ a výše uvedenou „Národní strategii prevence násilí na dětech“.

V této kapitole bych ráda také upozornila na zákon č. 94/1963 Sb. o rodině, který mimo jiné vymezuje pojem rodičovská zodpovědnost. Nejčastější osoby, které fyzicky týrají děti, jsou právě vlastní rodiče. Proto považuji za nutné vysvětlit pojem rodičovská zodpovědnost. *„Rodičovská zodpovědnost je souhrn práv a povinností upravující péči o osobu dítěte, správu jeho majetku a zastupování v právních vztazích s nezbytným vyjádřením povinnosti chránit zájmy dítěte.“*²¹ Vzhledem k tomu, že rozhodující úlohou ve výchově dětí mají rodiče, náleží jim rodičovská zodpovědnost. I přes to, že rodiče jsou povinni svým osobním životem a chováním být příkladem svým dětem, v některých případech tomu tak není. V těchto případech lze rodičovskou zodpovědnost omezit nebo rodiče rodičovské zodpovědnosti úplně zbavit.²²

Domnívám se, že stávající výše uvedená legislativa je dostatečná, avšak problém vidím v nedostatečném dodržování a respektování výše uvedených zákonů a nařízení týkající se fyzického násilí na dětech. Násilí na dětech je nepřípustné, neomluvitelné, je v rozporu s právy dítěte a mělo by být i náležitě potrestáno, a to na základě zákona č. 140/1961 Sb. trestního zákona, podle § 215

²⁰ *Úmluva o právech dítěte* [online]. © 2005, posl. aktualizace 23. 3. 2010 [25. 3. 2010]. Dostupné z WWW:<<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>>.

²¹ HOLUB, M., NOVÁ, H., Hyková, J. *Zákon o rodině*. S. 93-94.

²² Srov. tamtéž s. 92-99.

Týrání svěřené osoby a § 215a Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě.²³

²³ Srov. Česká republika. Trestní předpisy, přestupky. In *Úplné znění zákonů*. 2008, 679, s. 53.

2 Poskytování informovanosti prostřednictvím prevence

V rámci primární prevence dochází k informovanosti dětí o fyzickém násilí. I přes to, že se v práci zabývám dvěma základními školami v Třeboni, a zaměřuji se na preventivní, informační, programy v rámci Jihočeského kraje, je nutné, abych uvedla i stanovisko České republiky k problematice prevence fyzického násilí na dětech. Obecně se primární prevence dělí na primární, sekundární a terciární.²⁴

S ohledem na téma mé práce, se budu podrobněji zabývat primární a sekundární prevencí.

2.1 Poskytování informovanosti prostřednictvím primární prevence

Primární prevence zahrnuje různorodé činnosti, které se zabývají preventivní činností. Primární prevenci můžeme rozlišit na tři oblasti:

- široká osvěta veřejnosti a obecné opatření ve prospěch rodin s dětmi,
- specifická informovanost a osvěta nynějších a budoucích primárních vychovatelů dítěte, rizikových skupin obyvatelstva,
- rizikové životní situace z hlediska fyzického týrání dětí.²⁵

2.1.1 Poskytování informovanosti prostřednictvím primární prevence v rámci České republiky

Vláda České republiky odsouhlasila preventivní program Národní strategie prevence násilí na dětech v České republice na období 2008 – 2018. Cílem této národní strategie je odstranění roztržičnosti primárně preventivních programů a tím přispět ke zvýšení jejich efektivity v rámci úrovně národní, regionální i místní. Tím se zvýší ochrana dětí před všemi formami interpersonálního násilí, ke které se smluvní státy zavázaly ratifikací Úmluvy o právech dítěte.²⁶

²⁴ Srov. DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1999, s. 241. ISBN 80-7169-254-9.

²⁵ Srov. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. s. 14 – 18.

²⁶ Srov. *Národní strategie prevence násilí na dětech* [online]. © 2009, posl. aktualizace 25. 3. 2010 [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné z WWW:<<http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/strategie-prevence-nasili-na-detech/uvod-59898>>.

Ministr pro lidská práva a menšiny Michael Kocáb v měsíci květnu 2009 na tiskové konferenci zahájil kampaň „STOP násilí na dětech“. Cílem této kampaně je odstranění tělesných trestů z výchovných prostředků rodičů a postupné vychovávání rodičů k pozitivnímu rodičovství.²⁷

Do celostátní prevence fyzického násilí na dětech lze zahrnout i dokumenty v médiích, jako jsou preventivní pořady v televizním vysílání, rádiu, dále články v tisku, letáky či brožury. Avšak nejvyužívanějším informačním systémem pro získání informací ohledně fyzického násilí na dětech je internet. Toto je patrné i z výsledků výzkumného šetření, jak je uvedeno ve výzkumné části této práce.

2.1.2 Poskytování informovanosti prostřednictvím primární prevence v rámci Jihočeského kraje

Nyní bych se ráda zaměřila na preventivní programy Jihočeského kraje, kam územně patří město Třeboň a kde bylo provedeno výzkumné šetření o informovanosti žáků druhého stupně místních základních škol o fyzickém násilí.

Krajský úřad vytvořil závazný dokument, který se nazývá Strategie prevence rizikového chování Jihočeského kraje na období 2010-2011. Tento dokument klade důraz na specifickou primární prevenci, která se zaměřuje na děti, které patří do rizikové skupiny populace. Tato strategie se snaží hledat způsoby, jak předcházet vzniku a rozvoji rizikového chování. Rizikovým chováním je zde myšleno například záškoláctví, šikana, dále kriminalita, delikvence, rasismus a užívání návykových látek jako je tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky.

Tato strategie prochází neustálým vývojem, který zajišťuje pracovní skupina, komise, které předsedá školská koordinátorka prevence sociálně patologických jevů krajského úřadu. Dalšími členy pracovní skupiny jsou jednotliví pracovníci pedagogicko-psychologických poraden, a to z Českých Budějovic, Českého Krumlova, Jindřichova Hradce, Písku, Prachatic, Strakonice a Tábora.

Hlavním cílem Strategie prevence rizikového chování dětí a mládeže Jihočeského kraje na období 2010-2011 je snížení a stabilizace nárůstu rizikových

²⁷ Srov. *STOP násilí na dětech* [online]. Praha: Vláda České republiky, posl. úpravy 7. 5. 2009 [cit. 7. 2. 2010]. Dostupné na WWW:<<http://www.stopnasilinadetech.cz>>.

forem chování mezi dětmi a mladými lidmi. K naplnění tohoto cíle jsou používány nástroje, a to vymezení organizačního a institucionálního rámce prevence rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti Jihočeského kraje a jeho vytvoření v praxi, dále výchova ke zdravému životnímu stylu a rozvoj a podpora sociálních kompetencí u všech cílových skupin.²⁸

2.1.3 Poskytování informovanosti prostřednictvím primární prevence v rámci základních škol v Třeboni

Další oblastí primární prevence je činnost pedagogů v rámci výukových osnov na základních školách v Třeboni, kde mi bylo umožněno výzkum provést. Jedná se o Základní školu Třeboň, Na Sadech 375 a Základní školu Sokolská, Třeboň.

Základní škola Třeboň, Na Sadech 375 má v současné době 430 žáků ve 20 třídách. Druhý stupeň tvoří 8 tříd.

Základní škola Třeboň, Sokolská 296 má v současné době 450 žáků ve 20 třídách, z toho 8 tříd tvoří druhý stupeň.

Následující informace mi byly poskytnuty během rozhovoru s ředitelem Základní školy Sokolská Třeboň Mgr. Ivanem Rokosem a zástupkyní ředitele Základní školy Na Sadech 379, Třeboň Bc. Mgr. Janou Polčákovou. Rozhovor proběhl dne 4. 2. 2010.

Obě základní školy v Třeboni mají minimální preventivní program v rámci výuky. Minimální preventivní program je jedním z interních dokumentů základních škol v Třeboni. V programu jsou zahrnuta témata, která podporují zdraví žáků, která jsou zaměřena na prevenci duševního a tělesného zatížení dětí, jejich ochrany před úrazy. Nezapomíná se na význam preventivní lékařské péče. Preventivní program zahrnuje znaky šikany, násilí a jiné hrubé porušování lidského soužití. Je zde zařazen tématický okruh s názvem „mimořádné situace“, kde se mimo jiné hovoří o tísňovém volání. V minimálním preventivním programu jsou zahrnuty vztahy a soužití žáků. Též se hovoří na téma Linka

²⁸ Srov. *Strategie prevence rizikového chování dětí a mládeže Jihočeského kraje na období 2010-2011* [online]. © 2005, posl. aktualizace 26. 3. 2010 [28. 3. 2010]. Dostupné z WWW: http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par%5Bid_v%5D=1363&par%5Blang%5D=CS.

důvěry a Linka bezpečí. Výše uvedený program zabezpečuje informovanost dětí o zdravém způsobu života, a mimo jiné i o fyzickém násilí páchaném na dětech.

Obě základní školy v Třeboni mají na chodbách nástěnné plochy, kde jsou k dispozici různé letáky a brožury s tématem fyzického násilí páchaném na dětech, zejména je zde uvedeno, kam se obrátit se žádostí o pomoc. Dále mají žáci druhého stupně základních škol k dispozici „schránku důvěry“, kde mohou anonymně sdělit svůj problém a tím upozornit učitelský sbor na vyskytující se problém.

Základní školy v Třeboni mají výchovného poradce, který zajišťuje metodickou a informativní činnost, například podávání návrhů a doporučení vedení školy týkající se výchovy, prevence a nápravy problému, dále zajišťuje vyhledávání a sledování žáků s výukovými a výchovnými problémy a zabývá se dalšími specifickými oblastmi, jako je spolupráce s vedením školy při řešení konfliktních situací ve škole. Výchovnou poradkyní na Základní škole Sokolská, Třeboň je Mgr. Radka Škulavíková a výchovnou poradkyní na Základní škole Třeboň, Na Sadech 375 je Ing. Ivana Bicánková.

2.2 Sekundární prevence fyzického násilí v rámci Jihočeského kraje

Sekundární prevence nastupuje tehdy, kdy k fyzickému násilí nebo k jinému ublížení dítěti již došlo, a nyní je důležité zajistit, aby se násilí již neopakovalo, aby dítě nebylo dále poškozováno a aby poškození, ke kterému již došlo jako důsledku násilí, bylo minimalizováno.²⁹

Děti, které jsou obětí fyzického násilí, mohou hledat pomoc u níže uvedených organizací. Vzhledem k tomu, že město Třeboň nemá žádnou organizaci zabývající se touto problematikou, veškerá pomoc obětem fyzického násilí je směřována do nejbližších organizací, která jsou v Českých Budějovicích a v Jindřichově Hradci.

Nejvíce využívanou organizací pro pomoc obětem tělesného týrání je Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji, o.s., České Budějovice, které nabízí

²⁹ Srov. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. 1. vyd. Praha : Galén, 1994, s. 21. ISBN 80-85824-06-X.

včasnou pomoc ve vypjaté osobní či rodinné situaci. Pomoc krizového centra je určena pro děti a mládež, které jsou nejvíce ohroženi společensky nežádoucími jevy, kam patří i fyzické násilí páchané na dětech.³⁰

Dětskými oběťmi fyzického násilí se také zabývá Středisko výchovné péče pro děti a mládež České Budějovice. Zaměřuje se na krizové situace dítěte, poruchy chování, poradenství pro rodiče a práci se školními kolektivy. Středisko výchovné péče také nabízí diagnosticko-terapeutickou pomoc a to formou pobytu v internátním zařízení pro chlapce i děvčata. Doporučovaná délka pobytu jsou dva měsíce.

Dále oběti fyzického násilí mohou hledat pomoc v pedagogicko-psychologických poradnách se sídlem jak v Českých Budějovicích, tak v Jindřichově Hradci. Pedagogicko-psychologická poradna se zaměřuje mimo jiné na prevenci sociálně patologických jevů, realizaci preventivních opatření a koordinaci školních metodiků prevence.

Linka bezpečí neboli telefonická pomoc dětem poskytuje anonymní pomoc dětem bez rozdílu, a to v obtížných životních situacích, při každodenních starostech a problémech. Její telefonní číslo je 116 111. Je shodné pro dětské linky důvěry v celé Evropě. Volání je zdarma, jak z mobilních telefonů, tak z pevných linek. Pro Českou republiku je též platné telefonní číslo 800 155 555.³¹

Nejčastějším orgánem, který poskytuje první pomoc dětským obětem fyzického násilí v Třeboni, je Orgán sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu v Třeboni. *„Předním hlediskem orgánu sociálně právní ochrany dětí je zájem a blaho dítěte. Sociálně-právní ochrana představuje soubor různých opatření a nástrojů, které je třeba použít včas, vhodně a účelně s vědomím, že základním principem při poskytování sociálně-právní ochrany dětí je nejlepší zájme a blaho dítěte“.*³²

Veškeré kontakty na výše uvedené organizace jsou uvedeny v příloze č. 1.

³⁰ Srov. *Dítě v krizi* [online]. Praha: Dítě v krizi, © 2008, posl. aktualizace 1. 2. 2010 [cit. 20. 3. 2010].

Dostupné z WWW:< <http://www.ditevkrizi.cz>>.

³¹ Srov. *Linka bezpečí* [online]. Praha: Linka bezpečí, © 2006, posl. aktualizace 9. 2. 2010 [14. 3. 2010]. Dostupné z WWW:<<http://www.linkabezpeci.cz/webmagazine/home.asp?idk=393>>.

³² NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E. *Zákon o OSPOD*. s. 24.

3 Cíl práce a hypotéza

Na úvod praktické části této práce je nutné uvést cíl práce a stanovenou hypotézu.

3.1 Cíl práce

1) Zjistit, zda jsou žáci druhého stupně základních škol v Třeboni, tj. Základní škola Třeboň, Na Sadech 375 a Základní školy Sokolská, Třeboň, informování o fyzickém násilí páchaném na dětech.

3.2 Hypotéza

1) Žáci druhého stupně základních škol v Třeboni jsou informování o fyzickém násilí páchaném na dětech.

4 Metodika

V této kapitole se budu podrobněji zabývat metodikou výzkumného šetření, charakteristikou výzkumného souboru a způsobem vyhodnocení a prezentací dat.

4.1 Metodika

Pro získání výsledků bylo použito kvantitativní šetření. Použit byl anonymní dotazník. Dotazníky byly určeny žákům druhého stupně dvou základních škol v Třeboni a to: Základní škola Sokolská, Třeboň; Základní škola Na Sadech 375, Třeboň. V dotazníku bylo použito celkem 14 otázek, z toho 9 uzavřených, 3 otevřené a 2 polootevřené otázky. Výzkumné šetření bylo realizováno v měsíci únor 2010.

4.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor tvoří žáci druhého stupně dvou základních škol v Třeboni – Základní škola Sokolská, Třeboň a Základní škola Na Sadech, Třeboň. Vzhledem k tomu, že město Třeboň má jen výše uvedené základní školy, byly obě zahrnuty do výzkumného šetření.

Použitý anonymní dotazník byl stejný pro obě základní školy. Nejdříve jsem se informovala, kolik dětí je přítomno ve škole v den provedení výzkumného šetření a podle sděleného počtu jsem rozdala 262 dotazníků v obou výše uvedených základních školách.

Na Základní škole Sokolská, Třeboň jsem o rozdání dotazníků, prostřednictvím ředitele školy, požádala třídní učitele jednotlivých ročníků druhého stupně základní školy, kteří dotazníky žákům rozdali během výuky, poskytli žákům potřebný prostor pro vyplnění a následně vyplněné dotazníky opět vybrali a ještě též den mi byly dotazníky v počtu 130 vráceny.

Na Základní škole Na Sadech 375, Třeboň jsem o rozdání dotazníků požádala zástupce ředitele, který dotazníky rozdál učitelům vyučující předmět s tematikou občanské výchovy, aby v rámci svého předmětu dotazníky rozdali a poskytli žákům čas na vyplnění. Během jednoho týdne mi byly dotazníky v počtu 132 vráceny.

Tudíž celkový počet rozdaných dotazníků je, jak již výše uvádím, 262. Tím, že jsem požádala učitele o rozdaní dotazníků, jsem si zajistila 100% návratnost dotazníků. Výzkumné šetření probíhalo v měsíci únoru 2010.

Během zpracování dotazníků jsem byla nucena 75 dotazníků vyřadit pro neúplné údaje, tudíž 187 dotazníků mohlo být použito pro výzkum. Kritéria pro vyřazení dotazníků byla následující: nevyplněnost otázek, uvedení zjevně nesprávných odpovědí, bagatelizace nebo při kontrolní otázce byla uvedena opačná odpověď než v otázkách následujících. Využitelnost navrácených dotazníků byla tedy 71%.

4.3 Způsob vyhodnocení a prezentace dat

Výsledky mého výzkumného šetření jsou znázorněny pomocí grafů a prostřednictvím absolutních četností.

Výzkumného šetření bylo provedeno na Základní škole Třeboň, Na sadech 375 a Základní škole Třeboň, Sokolská. Výsledky výzkumu byly vyhodnoceny společně, z obou výše uvedených základních škol, a to z důvodu, že výsledky byly téměř shodné.

5 Výsledky

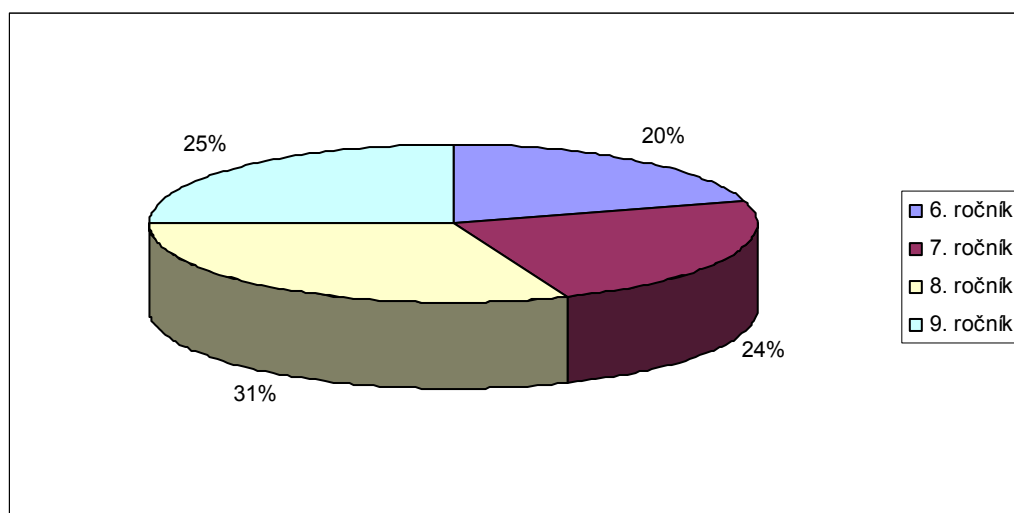
V následující kapitole uvádím jednotlivé výsledky výzkumného šetření a to formou grafů. A až v kapitole „Diskuze“ komentuji jednotlivé výsledky a hledám souvislosti.

5.1 Výsledky dotazníků, určené žákům druhého stupně dvou základních škol v Třeboni

Otázka č. 1 – Jste dívka nebo chlapec?

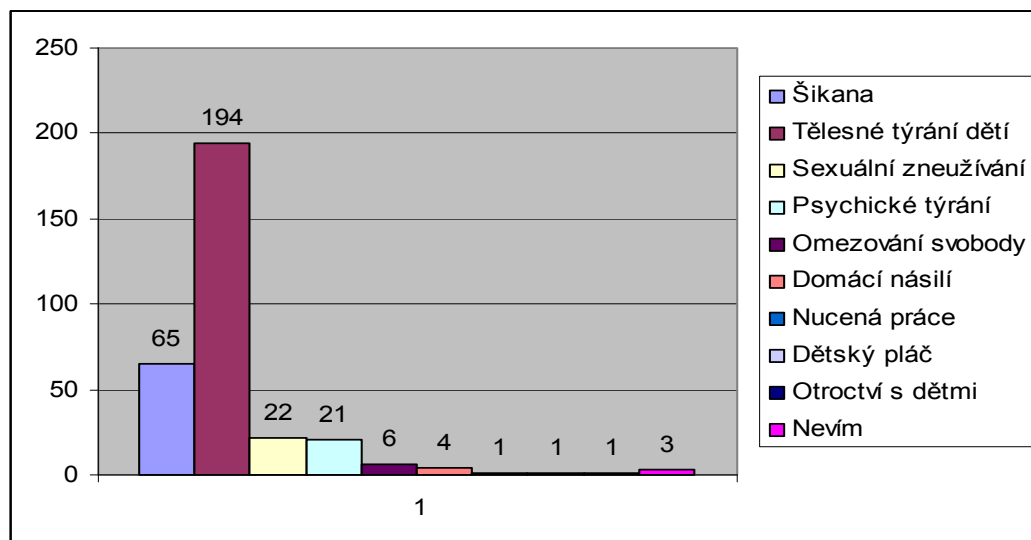
Z odpovědí na otázku č. 1 je patrné, že z celkového počtu 187 (100%) dotazovaných respondentů je 98 (52%) ženského pohlaví a 89 (48%) mužského pohlaví.

Graf č. 1 k otázce č. 2 – Jaký ročník základní školy navštěvujete?

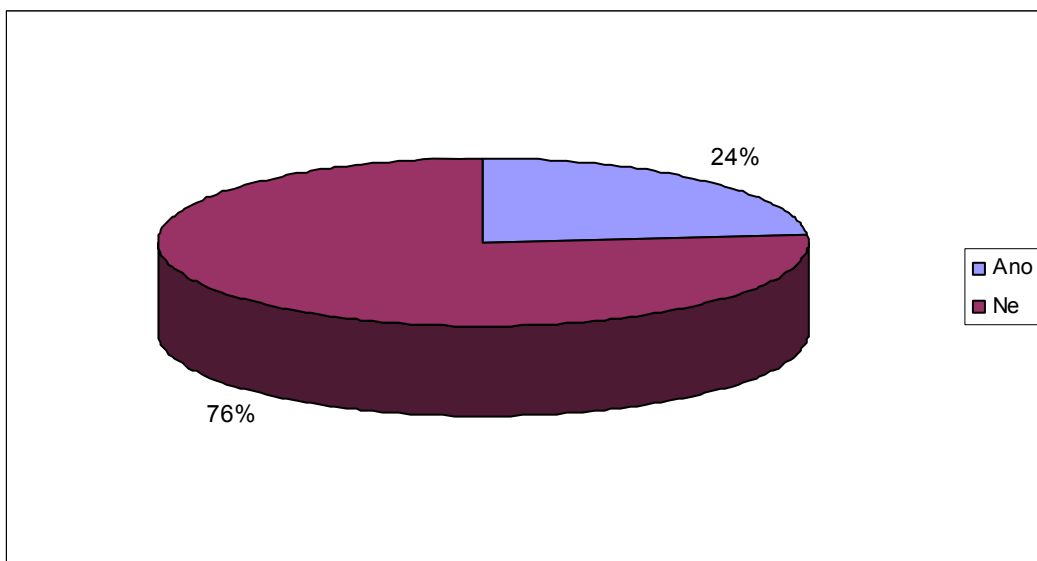
Z celkového počtu 187 (100%) dotazovaných respondentů odpovědělo 38 (20%), že navštěvují 6. ročník základní školy, dále 44 (23%) respondentů navštěvuje 7. ročník základní školy, 59 (32%) dotazovaných respondentů navštěvuje 8. ročník základní školy a 46 (25%) dotazovaných reportů navštěvuje 9. ročník základní školy.

Graf č. 2 k otázce č. 3 – Co si představíte pod pojmem „fyzické násilí páchané na dětech“?

Z grafu vyplývá, že ze 187 dotazovaných respondentů 65 respondentů uvedlo, že si pod pojmem fyzické násilí představí šikanu, dále 194 respondentů tělesné týrání dětí, 22 respondentů si pod pojmem fyzické násilí páchaném na dětech představí sexuální zneužívání, dále 21 respondentů psychické týrání, 6 respondentů omezování svobody, 4 dotazovaní respondenti si pod pojmem fyzické násilí páchané na dětech představí domácí násilí, 1 respondent nucenou práci, 1 respondent dětský pláč, dále 1 respondent otroctví s dětmi a 3 dotazovaná respondenti odpověděli, že neví, co si mají pod pojmem fyzické násilí páchané na dětech představit.

Graf č. 3 k otázce č. 4 - Setkal/a jste se ve svém životě s fyzickým násilím páchaném na dětech?

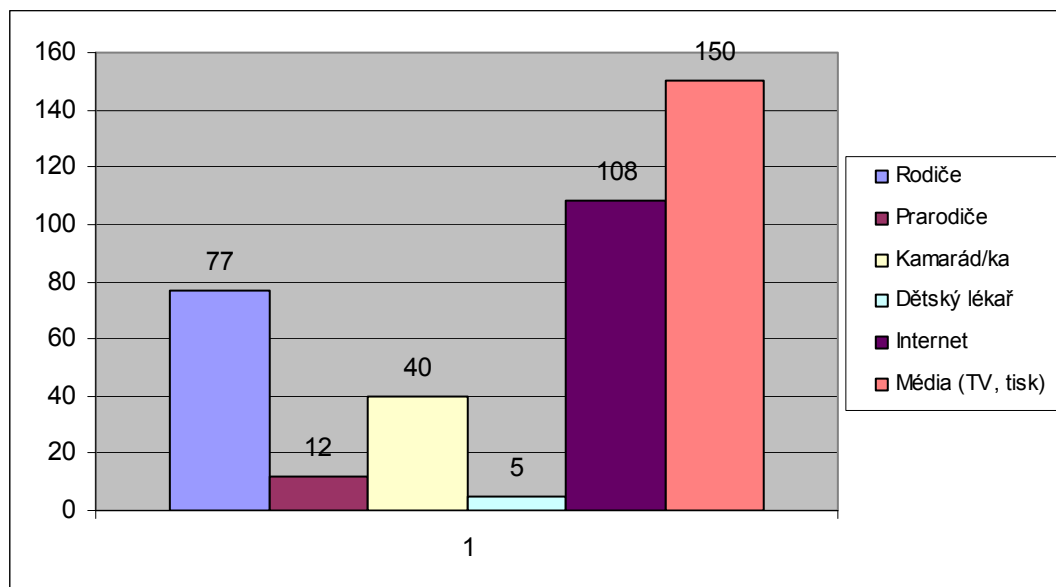

Z celkového počtu 187 (100%) dotazovaných respondentů odpovědělo 44 (24%), že se ve svém životě setkali s fyzickým násilím páchané na dětech a 143 (76%) dotazovaných respondentů se s fyzickým násilím páchaném na dětech neseťkalo.

Otázka č. 5 – Byla/a jste někdy informován/a o fyzickém násilí páchaném na dětech?

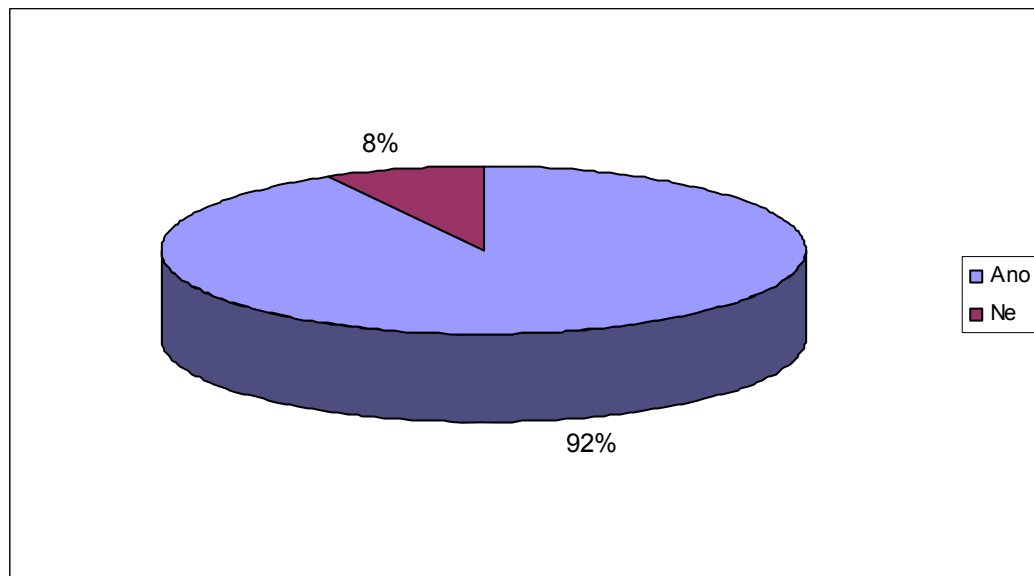
Z odpovědí na tuto otázku je patrné, že z celkového počtu 187 (100%) odpověděli všichni, že již byli informováni o fyzickém násilí páchaném na dětech

Graf č. 4 k otázce č. 6 – Od koho jste se dozvěděl/a o fyzickém násilí páchaném na dětech?

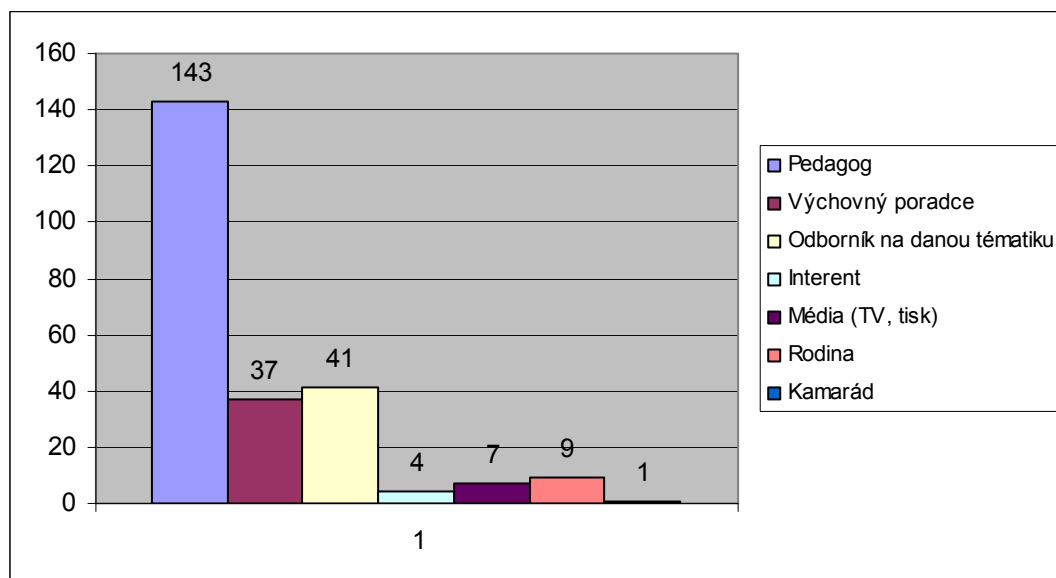
Z celkového počtu 187 dotazovaných respondentů odpovědělo 77 respondentů, že informace získali od rodičů, dále 12 respondentů od prarodičů, 40 respondentů od kamaráda nebo kamarádky, dále 5 respondentů od dětského lékaře, 108 respondentů získalo informace u internetu a 150 respondentů z médií (TV, tisk).

Graf č. 5 k otázce č. 7 – Informovali Vás ve škole o fyzickém násilí páchaném na dětech

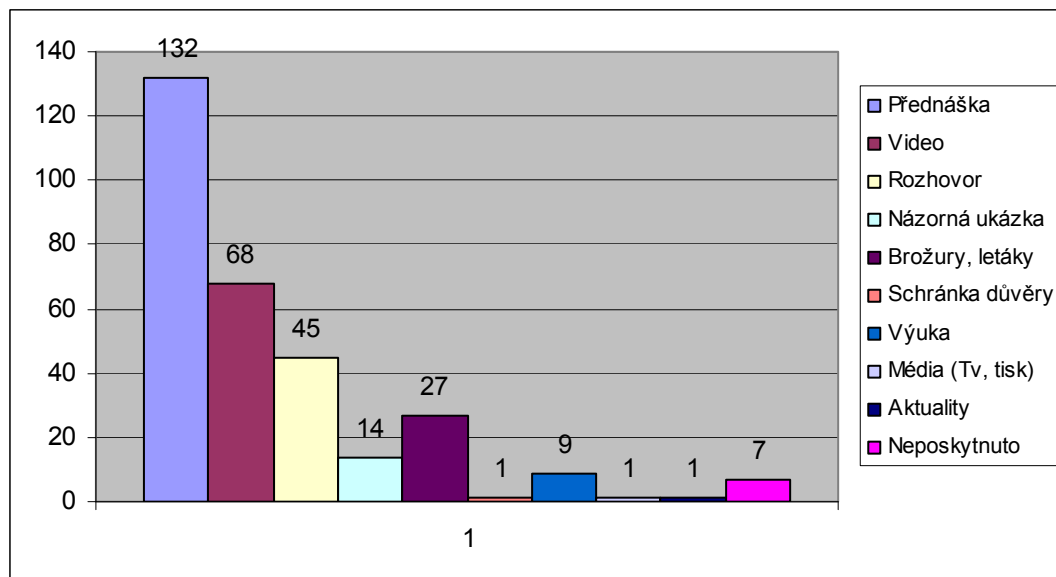
Z grafu vyplývá, že z celkového počtu 187 (100%) dotazovaných respondentů odpovědělo 172 (92%), že ve škole byli informováni o fyzickém násilí páchaném na dětech a 15 (8%) dotazovaných respondentů odpovědělo, že ve škole nebyli informováni o fyzickém násilí páchaném na dětech.

Graf č. 6 k otázce č. 8 – Kdo Vám dané informace poskytnul?

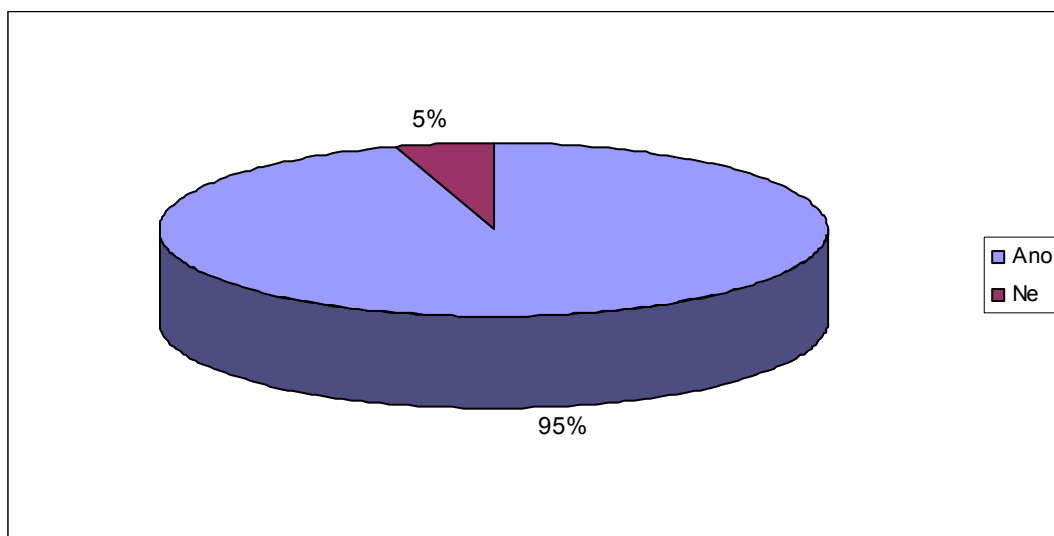
Z celkového počtu 187 dotazovaných respondentů odpovědělo 143, že informace získali od pedagoga, 37 respondentů získalo informace od výchovného poradce, dále 41 respondentů získalo informace od odborníka na danou tématiku, 4 respondenti získali informace z internetu, 7 respondentů z médií, 9 respondentů získalo informace od rodiny a 1 respondent od kamaráda.

Graf č. 7 k otázce č. 9 – Jakým způsobem Vám pedagogové poskytli informace o fyzickém násilí páchaném na dětech?

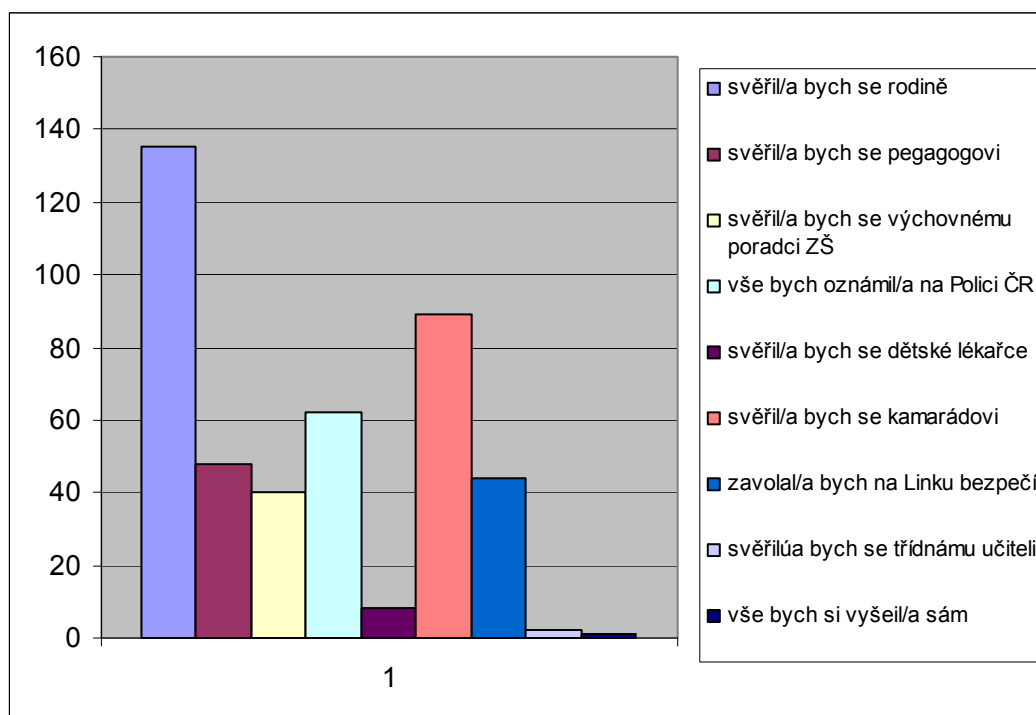
Z grafu vyplývá, že z celkového počtu 187 respondentů 132 uvedlo, že jim pedagogové informace o fyzickém násilí páchaném na dětech sdělili formou přednášky, 68 dotazovaných respondentů uvedlo, že informace jim byly sděleny formou videa, 45 respondentů rozhovorem, 14 respondentů názornou ukázkou, 27 dotazovaných respondentů uvedlo, že informace o fyzickém násilí páchaném na dětech získali z brožur, letáků, které jim byly poskytnuty pedagogy, dále 1 respondent uvedl, že se pedagogové seznámili se schránkou důvěry v souvislosti s informacemi o fyzickém násilí páchaném na dětech, 9 respondentů uvedlo, že informace jim byly sděleny v rámci výuky, 1 respondent uvedl, že pedagogové ho s tematikou fyzického násilí seznámili v rámci případů publikovaných v médiích, 1 respondent uvedl, že informace získal v rámci aktuálních případů a 7 dotazovaných respondentů uvedlo, že jim pedagogové informace o fyzickém násilí neposkytli vůbec.

Graf č. 8 k otázce č. 10 – Porozuměl/a jste poskytnutým informacím?

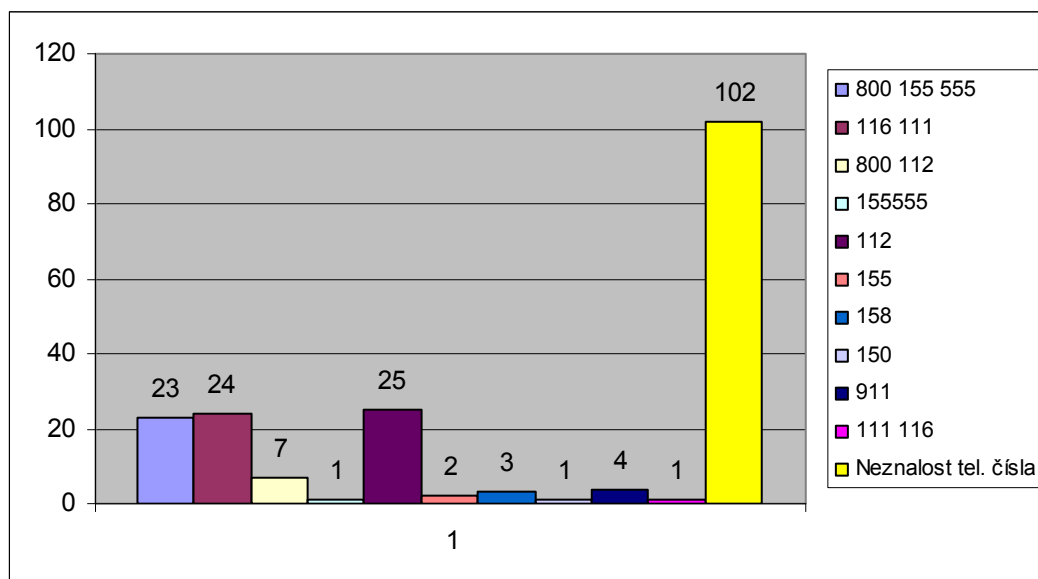
Z celkového počtu 187 (100%) dotazovaných respondentů vyplývá, že 178 (95%) podaným informacím o fyzickém násilí páchaném na dětech porozumělo, 9 (5%) dotazovaných respondentů uvedlo, že podaným informacím neporozumělo.

Graf č. 9 k otázce č. 11 – V případě zjištění fyzického násilí páchaného na dětech, kam byste se obrátil/a se žádostí o pomoc?

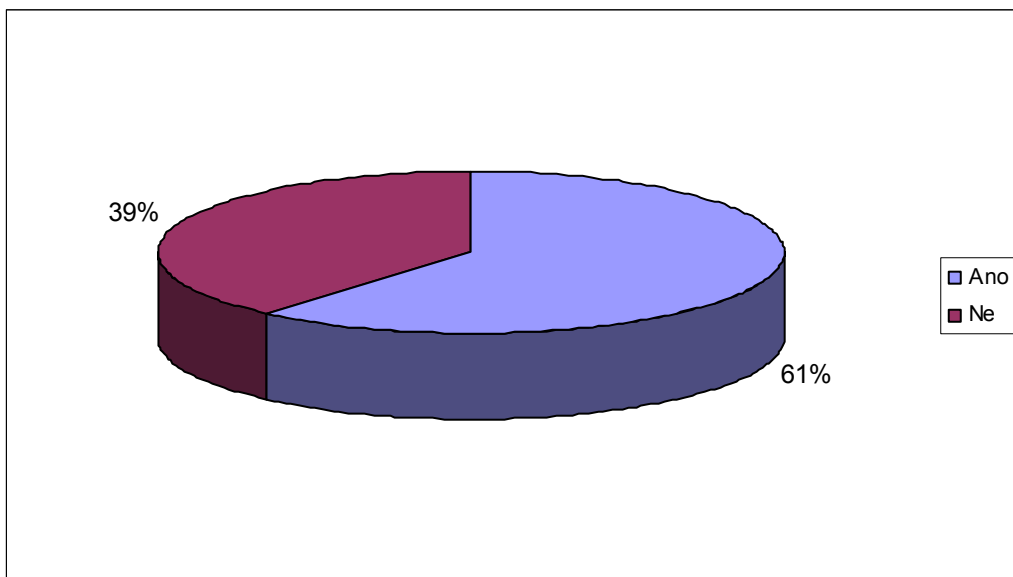
Z grafu vyplývá, že z celkového počtu 187 dotazovaných respondentů 135 uvedlo, že v případě zjištění fyzického násilí páchaném na dětech by se se žádostí o pomoc obrátili na rodiče, 48 respondentů na prarodiče, 40 respondentů na výchovného poradce ZŠ, 62 dotazovaných respondentů uvedlo, že v případě zjištění fyzického násilí páchaném na dětech by se se žádostí o pomoc obrátilo na Policii ČR, 8 respondentů na dětského lékaře, 89 respondentů na kamaráda, 44 na Linku bezpečí, 2 respondenti na třídního učitele a 1 respondent uvedl, že by si vše vyřešil sám.

Graf č. 10 k otázce č. 12 – Znáte telefonní číslo Linky bezpečí – telefonní pomoci dětem?

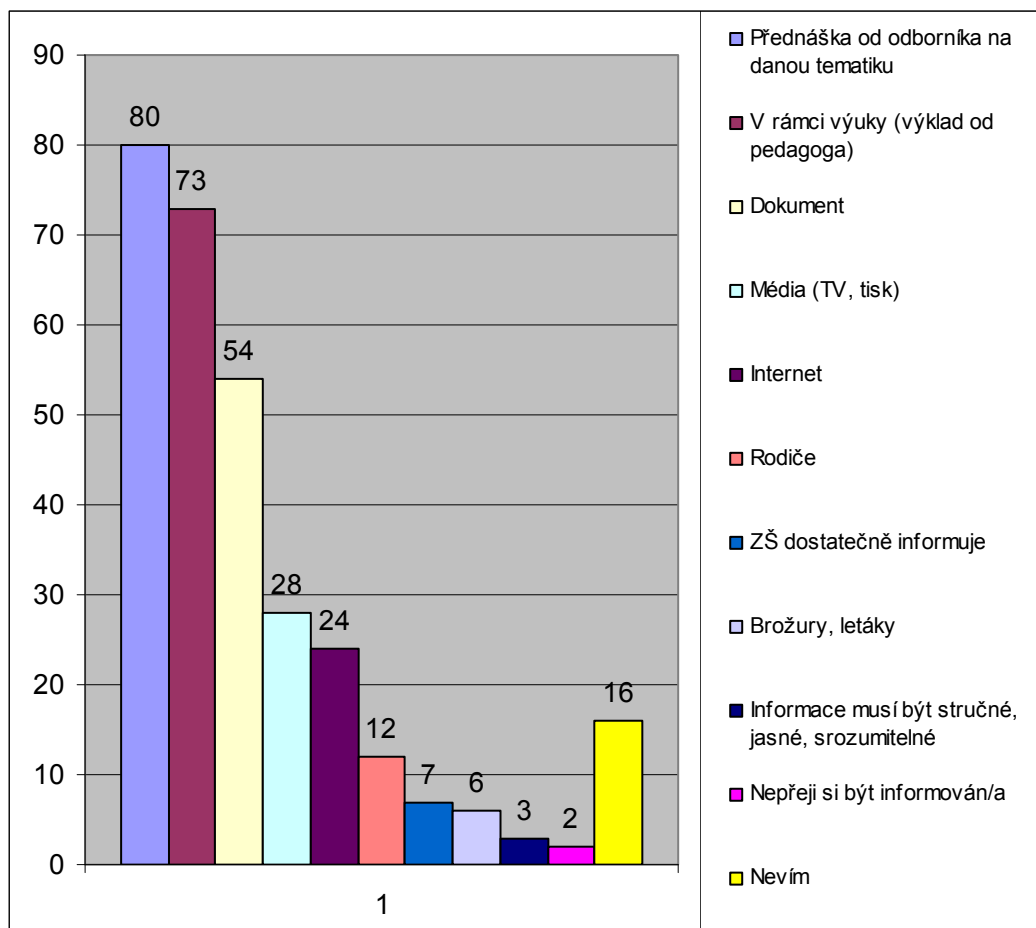
Z celkového počtu 187 dotazovaných respondentů 23 uvedlo, že telefonní číslo Linky bezpečí je telefonní číslo 800 1555 555, 24 respondentů uvedlo telefonní číslo 116 111, 7 respondentů uvedlo číslo 800 112, 1 respondent uvedl telefonní číslo 155 555, 25 dotazovaných respondentů uvedlo, že telefonní číslo Linky bezpečí je 112, 2 respondenti jako telefonní číslo Linky bezpečí uvedli číslo 155, 3 respondenti uvedli telefonní číslo Linky bezpečí 158, 1 respondent uvedl číslo 150, 4 respondenti uvedli telefonní číslo 911, 1 respondent uvedl číslo 111 116 a 102 dotazovaných respondentů uvedlo, že telefonní číslo Linky bezpečí neznají.

Graf č. 11 k otázce č. 13 – myslíte si, že jsou žáci druhého stupně základní školy dostatečně informováni o fyzickém násilí páchaném na dětech?

Z grafu vyplývá, že z celkového počtu 187 (100%) dotazovaných respondentů 115 (61%) uvedlo, že žáci druhého stupně základních škol v Třeboni jsou dostatečně informováni o fyzickém násilí páchaném na dětech a 72 (39%) respondentů uvedlo, že žáci druhého stupně základních škol v Třeboni nejsou dostatečně informováni o fyzickém násilí páchaném na dětech.

Graf č. 12 k otázce č. 14 – Jak byste si představoval/a, aby Vám byly informace o fyzickém násilí páchaném na dětech poskytovány?

Z celkového počtu 187 dotazovaných respondentů 80 respondentů uvedlo, že by rádi získávali informace o fyzickém násilí páchaném na dětech prostřednictvím přednášek od odborníka na danou tematiku, 73 dotazovaných respondentů by informace o fyzickém násilí páchaném na dětech rádi získávali v rámci výuky, přednáškou od pedagoga, dále 54 respondentů z dokumentů, 28 dotazovaných respondentů prostřednictvím médií (TV, tisk), 24 respondentů z internetu, dále 12 respondentů by rádi informace o fyzickém násilí páchaném na dětech získávali od rodičů, 7 respondentů uvedlo, že základní školy v Třeboni dostatečně informují o fyzickém násilí páchaném na dětech, dále 6 respondentů by informace o fyzickém násilí rádi získávali z brožur, letáků, 3 dotazovaní

respondenti uvedli, že poskytnuté informace musí být stručné, jasné a srozumitelné, 2 respondenti uvedli, že si nepřejí, aby jim byly informace o fyzickém násilí poskytovány a 16 dotazovaných respondentů uvedlo, že neví, jak by jim měly být informace o fyzickém násilí páchaném na dětech poskytovány.

6 Diskuze

Ve výzkumném šetření se zabývám informovaností žáků druhého stupně základních škol v Třeboni o fyzickém násilí páchaném na dětech. Cílem této práce bylo zjistit, zda jsou žáci druhého stupně základních škol v Třeboni, tj. Základní škola Třeboň, Na Sadech 375 a Základní školy Sokolská, Třeboň, dostatečně informování o fyzickém násilí páchaném na dětech. K tomuto cíli se vztahuje hypotéza a to, že žáci druhého stupně základních škol v Třeboni jsou informování o fyzickém násilí páchaném na dětech.

Základní soubor výzkumného šetření tvořili žáci druhého stupně základních škol v Třeboni. V dotazníku, otázce č. 1 a 2 jsem se zaměřila na vstupní identifikační údaje týkající se pohlaví respondentů a na to, který ročník základní školy respondenti navštěvují. Dotazování byli chlapci i dívky, kteří navštěvovali 6., 7., 8. a 9. ročník základní školy.

Otázkou č. 3 jsem chtěla zjistit, co si dotazovaní respondenti představí pod pojmem fyzické násilí páchané na dětech. 194 dotazovaných respondentů uvedlo, že si pod pojmem fyzické násilí páchané na dětech představí tělesné týrání dětí, kam zahrnuly i nepřiměřené tresty. Tělesné tresty podrobně rozebírají Lovasová a Schmidová (2006) ve své publikaci se shodným názvem. V publikaci uvádějí, že za tělesné týrání dětí je považován trest za pomoci předmětů nebo na citlivou část těla nebo když na těle dítěte zůstávají po ranách viditelné stopy. Domnívám se, že v současné době je téma tělesného týrání dětí hodně diskutováno. Toto tvrzení potvrdily odpovědi dotazovaných respondentů. Na školách existují preventivní programy, které zajišťují informovanost žáků druhého stupně základních škol v Třeboni o fyzickém násilí. Přesto si kladu otázku, zda je informovanost dostatečná. Podle mého názoru by osvěta žáků druhého stupně základních škol měla být v co největší míře a již děti od útlého věku s touto problematikou seznamovat. Tento výklad problematiky by měl být přizpůsobený věku dítěte.

V otázce č. 4 jsem se zaměřila na to, zda se dotazovaní respondenti ve svém životě s fyzickým násilím páchaném na dětech setkali. Ze 187 (100%) dotazovaných respondentů 143 (76%) respondentů odpovědělo, že se s fyzickým násilím páchané na dětech nesetkalo. Velemínský a Studenovský (2008) ve své

publikaci Rukověť pro poskytovatele a zadavatele sociálních služeb v oblasti problematiky dětí a mládeže uvádějí, že v České republice je syndromem CAN zasaženo 20tis. až 40tis. dětí, což představuje 2tis. odhalených případů ročně. Tímto tvrzením se opět potvrdilo, že fyzické násilí páchané na dětech je rozšířeným jevem.

Otázkami č. 5 a 6 jsem chtěla zjistit, zda respondenti byli informováni o fyzickém násilí. Z odpovědí na otázku č. 5 je patrné, že všichni dotazovaní respondenti již byli informováni o fyzickém násilí páchaném na dětech. Na otázku č. 6 150 dotazovaných respondentů odpovědělo, že informace o fyzickém násilí páchaném na dětech získali hlavně z médií (TV, tisk), 108 dotazovaných respondentů z internetu a 77 respondentů od svých rodičů. Domnívám se, že primární prevence je velice důležitá, nezbytná, jak také potvrzuje dokument Strategie prevence rizikového chování Jihočeského kraje na období 2010-2011. Tento dokument klade důraz na prevenci fyzického násilí.

V otázce č. 7, 8, 9 a 10 jsem chtěla zjistit, zda dotazovaným respondentům, žákům druhého stupně základních škol v Třeboni, byly školou poskytnuty informace o fyzickém násilí páchaném na dětech. Z odpovědí na otázku č. 7 je patrné, že 172 (92%) dotazovaných respondentů bylo ve škole informováno o fyzickém násilí páchaném na dětech. Informace 143 dotazovaným respondentům poskytl pedagog, 41 respondentů získalo informace od odborníka na danou tematiku a 37 respondentů od výchovného poradce, což je patrné z výsledků odpovědí na otázku č. 8. Z odpovědí na otázku č. 9 je zřejmé, že pedagogové poskytovali respondentům informace o fyzickém násilí páchaném na dětech nejčastěji formou přednášek, dále formou videa, rozhovorem a brožurami či letáky. 178 (95%) dotazovaných respondentů porozumělo poskytnutým informacím, což je patrné z výsledků odpovědí na otázku č. 10.

V otázce č. 11, 12 a 13 jsem se zaměřila na to, zda dotazovaní respondenti vědí, kam se obrátit se žádostí o pomoc a zda znají telefonní číslo Linky bezpečí, telefonní pomoci dětem a zda si myslí, že jsou dostatečně informováni o fyzickém násilí. Z výsledků odpovědí na otázku č. 11 je patrné, že nejvíce dětí (135 dotazovaných respondentů) by se v případě potřeby obrátilo se žádostí o pomoc

na svou rodinu, 89 respondentů by se svěřilo kamarádovi a 62 respondentů by se obrátilo se žádostí o pomoc na Policii ČR. 44 respondentů by volalo na Linku bezpečí a 40 respondentů by se svěřilo výchovnému poradci své základní školy. Z odpovědí na otázku č. 12, zda děti znají telefonní číslo pomoci dětem, plyne, že dotazovaní respondenti v nejvíce případech odpověděli, že by pomoc hledali na telefonním čísle 112 (25 respondentů), dále pak 23 dotazovaných respondentů uvedlo telefonní číslo 800 155 555 a 24 dotazovaných respondentů uvedlo, že by pomoc hledali na telefonním čísle 116 111. Podle mého názoru je zajímavé, že 4 dotazovaní respondenti uvedli telefonní číslo 911, což je tísňová linka v USA. Zřejmě je to výsledek vlivu amerických seriálů na dětskou populaci v České republice. Z internetového zdroje Fondu ohrožených dětí je zřejmé, že týrané dítě není zpravidla schopno samo upozornit, že je obětí tělesného týrání a tím si přivolat pomoc. S tímto tvrzení částečně souhlasím. Myslím si, že i přes to, že všichni dotazovaní respondenti uvedli, že by požádali o pomoc v případě, kdyby se ocitli v pozici týraného dítěte, tak ve skutečnosti by o pomoc požádalo jen určité procento dotazovaných respondentů. Zejména děti uzavřené vítají anonymní pomoc, kterou poskytuje výše uvedená Linka bezpečí. Dále z výsledků odpovědí na otázku č. 13 je zřejmé, že si 115 (61%) dotazovaných respondentů myslí, že byli dostatečně informováni o fyzickém násilí páchaném na dětech a 72 (39%) dotazovaných respondentů si myslí, že nebyli dostatečně informováni o fyzickém násilí páchaném na dětech. Zástupci obou základních škol v Třeboni shodně uvedli, že každá základní škola má minimální preventivní program, kde se tématu tělesné týrání dětí zabývají a tím zajišťují dostatečnou informovanost dětí o dané problematice.

Z odpovědí na otázku č. 14 je patrné, že nejvíce dotazovaných respondentů uvedlo, že by rádi informace o fyzickém násilí páchaném na dětech získávali prostřednictvím přednášek na danou tematiku. Toto je, podle mého názoru, reakce dotazovaných respondentů na současný stav, kdy by si žáci přáli, aby přednášky na danou tematiku byly časté, vedli je odborníci na danou tematiku.

Žákům druhého stupně základních škol v Třeboni dělala potíže zejména otázka č. 5 - Byl/a jste někdy informována o fyzickém násilí páchaném na dětech?

Odpověď na tuto otázku nejčastěji zněla, že nebyli informováni o fyzickém násilí, ale na další otázky dotazníku odpovídali tím způsobem, že se již někdy o fyzickém násilí páchaném na dětech byli informováni. Dále jsem se také ve vyřazených dotaznících setkala s nezájmem o vyplnění dotazníku, byly uváděny záměrně mylné odpovědi.

Z výše uvedených výsledků je patrné, že stanovená hypotéza, žáci druhého stupně základních škol v Třeboni jsou informováni o fyzickém násilí páchaném na dětech, se potvrdila. A to zejména v otázkách č. 3, 6, 7, 10 a 11.

Závěr

Problematika informovanosti žáků o fyzickém násilí páchaném na dětech je aktuálním tématem, které může mít závažné dopady na vývoj dítěte. Děti fyzicky týrané zpravidla prožívají celou řadu negativních emocí, které se většinou podepíší na jejich dalším životě. Důležitou roli v těchto závažných případech hraje multidisciplinární tým pracovníků.

Cíle této práce bylo zjistit informovanost žáků druhého stupně základních škol v Třeboni o fyzickém násilí páchaném na dětech. Tento cíl byl splněn.

Pro práci byla stanovena hypotéza, ve které jsme předpokládali, že žáci druhého stupně základních škol v Třeboni mají dostatek informací o fyzickém násilí páchaném na dětech. Tato hypotéza byla potvrzena.

Závěry této bakalářské práce mohou být využity jako zpětná vazba pro vedení základních škol v Třeboni, aby zjistilo efektivnost minimálních preventivních programů, popřípadě programy o potřebné části či témata doplnilo. Pedagogové by se měli o tuto problematiku více zajímat a být všímaví k prvním projevům fyzického násilí páchaném na dětech. Dále je důležité, aby pedagogové aktivně nabízeli pomoc dětem, kteří jí potřebují.

Výsledky by také měly poukázat na důležitost role pedagoga v prevenci fyzického násilí páchaném na dětech.

Výsledky práce mohou být využity jako podklad pro studenty, kteří se o tuto problematiku budou zajímat a také by tato práce mohla směřovat k rozšíření edukační činnosti studentů a pedagogů.

Po přečtení této bakalářské práce by měl každý získat ucelený přehled o dané problematice, měl by získat potřebné informace k pochopení a řešení tohoto rozsáhlého a diskutovaného problému, kterým tělesné týrání dětí bezesporu je.

Vzhledem k tomu, že v Třeboni, kde bylo provedeno výzkumné šetření, není doposud zřízená žádná organizace, která by se zabývala problematikou tělesného týrání dětí, bylo by vhodné podobnou organizaci zde zřídit, popřípadě u některé jiné zde stávající organizace, například Charita, rozšířit její služby o prevenci tělesného týrání dětí, popřípadě komplexní problematiky syndromu CAN, a zároveň přímé realizaci podpory a pomoci obětem násilí.

Seznam použitých zdrojů

ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠKOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2007, s. 52. ISBN 978-80-247-2014-2.

Česká republika. Trestní předpisy, přestupky. In *Úplné znění zákonů*. 2008, 679, s. 53.

DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995, s. 41. ISBN 80-7169-192-5.

DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1999, s. 237. ISBN 80-7169-254-9.

HOLUB, M., NOVÁ, H., Hyková, J. *Zákon o rodině*. 8. vyd. Praha: Linde, 1995. ISBN 978-80-7201-668-6.

LOVASOVÁ, L., SCHMIDOVÁ, K. *Tělesné tresty dětí*. Praha : Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 10. ISBN 80-86991-75-X.

MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. 1. vyd. Praha : Galén, 1994, s. 14 – 18. ISBN 80-85824-06-X.

NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E. *Zákon o OSPOD*. 3. vyd. Praha : Linde, 2007, s. 24. ISBN 978-80-86131-72-6.

RAMEŠOVÁ, M., ŠULEŘOVÁ, K., VLÁŠKOVÁ, L., VOLFOVÁ, I. Komplexní přístup k problematice syndromu CAN. In VELEMÍNSKÝ, M., STUDENOVSKÝ, P. *Rukověť pro poskytovatele a zadavatele sociálních služeb v oblasti problematiky dětí a mládeže*. České Budějovice : JU České Budějovice, Zdravotně sociální fakulta, 2008, s. 191 – 193. ISBN 978-80-7394-064-5.

ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krizová intervence pro praxi*. Praha : Grada Publishing, 2004, s. 105. ISBN 80-247-0586-9.

ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha : Linde, 2003, s. 20. ISBN 80-86131-44-0.

Elektronické dokumenty.

Deklarace práv dítěte [online]. © 2009, posl. aktualizace 25. 3. 2010 [cit. 28. 3. 2010].

Dostupné z WWW: <http://vlada.cz/assets/tema/Charta_detskyh_prav.pdf>.

FUNKOVÁ, L. *Syndrom CAN* [online]. Brno : 2009, Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta [cit. 7. 2. 2010].

Dostupné na WWW: <is.muni.cz/th/165895/pravf_m/?lang=en>.

Národní strategie prevence násilí na dětech [online]. © 2009, posl. aktualizace 25. 3. 2010 [cit. 28. 3. 2010].

Dostupné z WWW:

<<http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/strategie-prevence-nasili-na-detech/uvod-59898>>.

ŠŤASTNÝ, O. *Ministryně Stehlíková navrhuje zákaz pohlavků a facek dětem* [online]. MF Dnes. Posl. aktualizace 7. 3. 2008 [cit. 23. 1. 2010].

Dostupné z WWW:

<http://zpravy.idnes.cz/ministryne-stehlikova-navrhuje-zakaz-pohlavku-a-facek-detem-pru/domaci.asp?c=A080306_211041_domaci_dp>.

Strategie prevence rizikového chování dětí a mládeže Jihočeského kraje na období 2010-2011 [online]. © 2005, posl. aktualizace 26. 3. 2010 [28. 3. 2010].

Dostupné z WWW:

<http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par%5Bid_v%5D=1363&par%5Blang%5D=CS>.

Úmluva o právech dítěte [online]. © 2005, posl. aktualizace 23. 3. 2010 [25. 3. 2010].

Dostupné z WWW: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>>.

Webové stránky organizace:

Fond ohrožených dětí [online]. Praha: Fond ohrožených dětí, posl. úpravy 25. 3. 2010 [cit. 28. 3. 2010]. Dostupné na WWW:<<http://www.fod.cz>>.

STOP násilí na dětech [online]. Praha: Vláda České republiky, posl. úpravy 7. 5. 2009 [cit. 7. 2. 2010].
Dostupné na WWW:<<http://www.stopnasilinadetech.cz>>.

Dítě v krizi [online]. Praha: Dítě v krizi, © 2008, posl. úpravy 1. 2. 2010 [cit. 20. 3. 2010]. Dostupné z WWW:< <http://www.ditevkrizi.cz>>.

Linka bezpečí [online]. Praha: Linka bezpečí, © 2006, posl. aktualizace 9. 2. 2010 [14. 3. 2010].
Dostupné z WWW:<<http://www.linkabezpeci.cz/webmagazine/home.asp?idk=393>>.

Seznam příloh

Příloha 1 – Adresář organizací zabývajících se prevencí fyzického násilí páchaném
na dětech

Příloha 2 - Dotazník

Příloha č. 1 – Adresář organizací zabývajících se prevencí fyzického násilí páchané na dětech

Krizové centrum pro děti a rodinu v Jihočeském kraji, o.s., České Budějovice

Nerudova ulice 2685/53a, 370 04 České Budějovice

Tel.: 387 410 864

E-mail: pomoc@ditevkrizi.cz

Webové stránky: www.ditevkrizi.cz

Středisko výchovné péče České Budějovice

Dukelská 23, 370 01 České Budějovice

Tel.: 386 355 888

Pedagogicko-psychologická poradna České Budějovice

Nerudova 59, 370 04 České Budějovice

Tel.: 387 314 506, 387 927 111

E-mail: poradna.info@pppcb.cz

Webové stránky: www.pppcb.cz

Pedagogicko-psychologická poradna Jindřichův Hradec

Pravdou 837/II377 01 Jindřichův Hradec

Tel.: 384 388 133, 721 077 255

Webové stránky: www.pppcb.cz

Městský úřad Třeboň

Odbor školství a sociálních věcí – oddělení sociálně právní ochrany dětí

Palackého náměstí 46, 379 01 Třeboň

Tel.: 384 342 106

Webové stránky: www.mesto-trebon.cz

Příloha 2 – Dotazník

Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Radka Kaiseršatová a jsem studentkou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Teologické fakulty, oboru Sociální a charitativní práce. Píši bakalářskou práci na téma Informovanost žáků II. stupně základních škol v Třeboni o fyzickém násilí páchaném na dětech. Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který je součástí této práce. **Je potřeba zaškrtnout jednu odpověď (např. ☒), pokud není uvedeno jinak, popřípadě odpověď doplnit.**

Dotazník je anonymní a výsledky budou zpracovány pouze pro účely bakalářské práce.

Předem děkuji za ochotu a Váš čas.

1) Jste dívka nebo chlapec?

- dívka
- chlapec

2) Jaký ročník základní školy navštěvujete?

- 6. ročník
- 7. ročník
- 8. ročník
- 9. ročník

3) Co si představíte pod pojmem „fyzické násilí páchané na dětech“?

.....

.....

.....

4) Setkal/a jste se ve svém životě s fyzickým násilím páchaném na dětech?

- ano
- ne

5) Byl/a jste někdy informován/a o fyzickém násilí páchaném na dětech?

- ano
- ne

6) Od koho jste se dozvěděl/a o fyzickém násilí páchaném na dětech?

(možnost více odpovědí)

- od rodičů
- od prarodičů
- od kamaráda/ky
- od dětského lékaře
- z internetu
- z médií (TV, tisk)

7) Informovali Vás ve škole o fyzickém násilí páchaném na dětech?

- ano
- ne

8) Kdo Vám dané informace poskytl? (možnost více odpovědí, popř. odpověď doplnit)

- pedagog
- výchovný poradce
- odborník na danou tematiku
- jiné.....

9) Jakým způsobem Vám pedagogové poskytli informace o fyzickém násilí páchané na dětech? (možnost více odpovědí, popř. odpověď doplnit)

- přednáška
- video
- rozhovor
- názorná ukázka
- brožury, letáky
- jiné.....

10) Porozuměl/a jste poskytnutým informacím?

- ano
- ne

11) V případě zjištění fyzického násilí páchaného na dětech, kam byste se obrátil/a se žádostí o pomoc? (možnost více odpovědí, popř. odpověď doplnit)

- svěřil/a bych se rodině
- svěřil/a bych se pedagogovi
- svěřil/a bych se výchovnému poradci ZŠ
- vše bych oznámil/a na Polici ČR
- svěřil/a bych se dětské lékařce
- svěřil/a bych se kamarádovi
- zavolal/a bych na Linku bezpečí
- jinde.....

12) Znáte telefonní číslo Linky bezpečí – telefonní pomoc dětem?

- ano, uveďte.....
- ne

13) Myslíte si, že jsou žáci II. stupně Vaší základní školy dostatečně informováni o fyzickém násilí páchaném na dětech?

- ano
- ne

14) Jak byste si představoval/a, aby Vám byly informace o fyzickém násilí páchané na dětech poskytovány?

.....
.....

Děkuji za vyplnění dotazníku

ABSTRAKT

KAISERŠATOVÁ, R. *Informovanost žáků druhého stupně základních škol v Třeboni i fyzickém násilí páchaném na dětech*. České Budějovice 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. D. Urban, Ph.D..

Klíčová slova: Syndrom CAN, tělesné týrání dětí, informovanost, prevence, legislativa, Úmluva o právech dítěte, Základní škola Třeboň, Na Sadech 375, Základní škola Třeboň, Sokolská

Tématem této práce je informovanost žáků druhého stupně základních škol v Třeboni o fyzickém násilí páchaném na dětech. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části práce se zabývám problematikou fyzického násilí na dětech v rámci syndromu CAN, vysvětlení pojmu syndromu CAN, právní ochrana a pomoc dětem, poskytováním informací prostřednictvím prevence primární a sekundární.

Praktickou část tvoří vlastní výzkumné šetření. Šetření bylo provedeno formou anonymních dotazníků, kterým se snažím zjistit, zda jsou žáci druhého stupně dvou základních škol v Třeboni informovaní o fyzickém násilí páchaném na dětech.

ABSTRACT

KAISERŠATOVÁ, R. Awareness of students in primary schools in Trebon and physical violence against children. Czech Budejovice 2010th Bachelor thesis. University of South Bohemia in Czech Budejovice. Faculty of Theology. Department of Practical Theology. Supervisor section. D. Urban, Ph.D..

Keywords: CAN syndrome, physical abuse of children, awareness, prevention, legislation, the Convention on the Rights of the Child, Elementary school Třeboň Na Sadech 375, Elementary School Třeboň, Sokolská.

The theme of this work is the awareness of secondary schools in Trebon of physical violence against children. The thesis is divided into theoretical and practical parts.

The theoretical part deals with the issue of physical violence against children within the CAN syndrome, an explanation of the concept of CAN syndrome, legal protection and assistance to children, providing information through primary and secondary prevention.

The practical part consists of custom research. The investigation was carried out by anonymous questionnaires, which are trying to find out whether the students are the second stage of two elementary schools in Trebon informed about the physical abuse of children.

